

NUMISMATISK FORENINGS MEDLEMSBLAD

BIND XI

Nr. 1

Januar

1928

MØNTFUND FRA FLENSBORG 1892

I Aaret 1436, da man begyndte at skrive Flensborg Bys Jordebog, begyndte Optællingen af Byens Huse paa Tingpladsen, ikke, som man maaske kunde tro, med Raadhuset, et saadant synes ikke at have bestaaet paa det Tidspunkt. Byens Styrelse maa antagelig have fundet Sted fra St. Knuds Brødres Gildehus, som laa i St. Nicolaj Sogn, thi det var de ledende Medlemmer af St. Knuds Gildet, som i Hovedsagen dannede Byraadet. Ifølge de endnu i Byens Arkiv gemte Byggeregninger blev Raadhuset opført i Aarene 1443—45 paa Tingpladsen. Indtil Aaret 1883 tjente dette Raadhus sin Bestemmelse, men derefter flyttede Byens Forvaltning over i de siden 1882 efter Appellationsretten tomme Rum paa Holmen.

Holmen og Storegade dannede i Middelalderen en Gadelinje uden Tværgade, men afbrudt med »wüste stede«, som først skulde bebyggès, og adskillige Gyder, som førte ned til Havnen. 1853, da man opbyggede Banegaarden paa opfyldt Grund i Havnens inderste Vinkel, blev lige over for det gamle Raadhus den første Tværgade anlagt: Raadhusgaden. Ved denne Lejlighed gjorde man et Møntfund; angaaende dets Omfang haves ingen Overleveringer. I Efterladenskab efter min Bedstefader, som boede i Nærheden af Gadegennembruddet, befandt sig en Sølvmønt, som var indsvøbt i et lille Stykke Papir med Paa-skriften: Fundet ved Anlæggelsen af Raadhusgaden 1853. Det drejer sig her om en af de hyppige Efterprægninger efter kølnsk Forbillede, udmøntet i Bardovik omkring 1100, en saakaldt »Niederelbischer Agrippiner«.

Ogsaa det 1795 af Træ opbyggede Teater, som laa bag Raadhuset ved »Graben«, ligesom det paa Raadhusgaardens Nordside byggede Stadfængsel, blev sammen med det gamle Raadhus nedrevet i Aaret 1883.

Over den paa denne Maade frilagte, gamle Tingplads blev Forlængelsen af Raadhusgaden ført til »Graben«, og i Aaret 1892, kort efter Pinse, begyndte man paa Hjørnegrundstykket af den nye Gade og »Nordergraben« med Tilrettelæggelsen af Byggegrunden til det nye Teater.

Under disse Arbejder stødte man den 25. August 1892 paa en sammenrustet Klump af Sølv og stærkt kobberholdige Penninge, som, efter hvad »Flensburger Nachrichten« skriver den 26. August 1892, omtrent har vejiet 20 Pd. Rester af Lærredsvæv giver Sandsynlighed for, at Skatten er blevet nedlagt i en Lærredspose. Med Hensyntagen til Vægten af Sand og Rustmængden i Pengeklumpen har man Lov til at vurdere Antallet af Mønterne i Fundet til 8—10000 Stykker.

Fundet blev adsplittet straks efter det var blevet fremdraget. En Brøkdel blev overgivet Byens Kunstindustri-Museum og kemisk rensat af Prof. M. Kirmis i Neumünster, hvorved de kobberholdige Penninge af Kong Abel, som den i Museet i Flensborg gemte Rest af Fundet viser, er blevet mere eller mindre ødelagt.

Den følgende Beskrivelse omfatter Fundets Mønter, som i Løbet af Aarene 1905—26 kunde fastslaaes at stamme fra dette Fund. Ved Siden af den Andel, som findes i Byens Museum, er adskillige Privatsamlinger, bestaaende og nogle nu opløste, ligesom ogsaa den egne Samling bleven benyttet. Kun 825 Stykker kunde blive undersøgte, altsaa omtrent den tiende Del af den oprindelige Fundmasse; ogsaa med Hensyn til Typerne kan Beskrivelsen ikke gøre Krav paa Fuldstændighed.

Mønterne i Fundet:

Danmark.

Erik Plovpenning 1241—50.

Antal

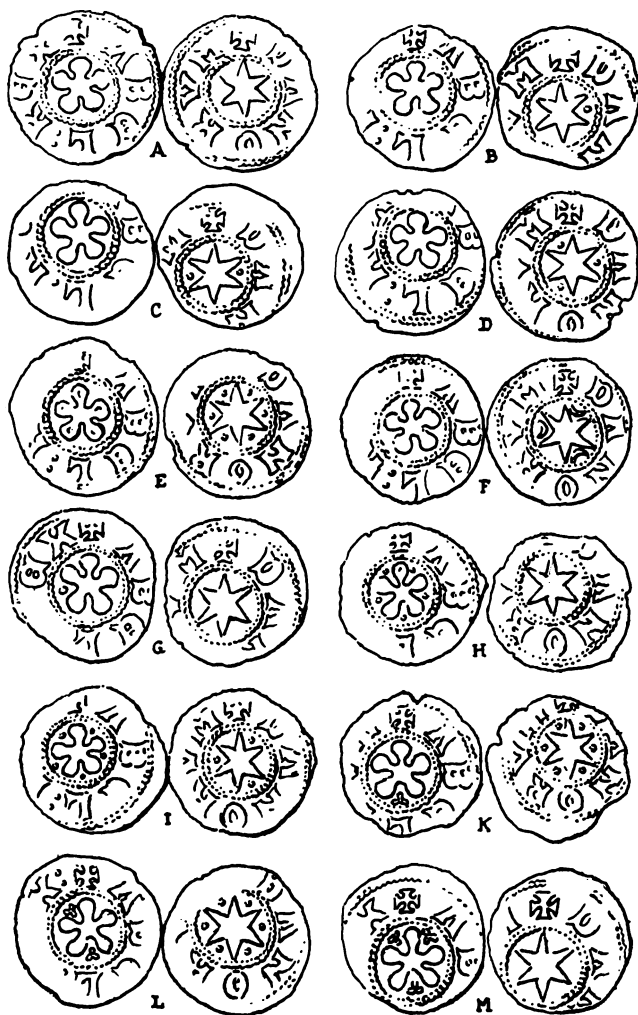
1 Lund. M. B. 4. Hbg. 4¹⁾) 1

Abel 1250—52.

2	a.	Ribe. M. B. 50. Hbg. 1		59
	b.	— — — Stjernen paa Reversen er tilføjet et Punkt.	9	
	c.	— — — — er tilføjet to Punkter	10	
	d.	— — — — med tre Punkter	5	
	e.	— — — — — seks Punkter	3	

¹⁾ M. B. = Mansfeld-Büllner, Afbildninger af samtlige hidtil kjendte danske Mønter fra Tidsrummet 1241—1377. Kjøbenhavn 1887.

Hbg. = Danmarks Myntvæsen og Mynter i Tidsrummet 1241—1377 af P. Hauberg i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1884.

			Antal
f.	Ribe. M. B. 51.	(3 Halvmaaner).....	8
g.	— —	54. (1 Punkt ved Siden af Rosen).....	19
h.	— —	53. (5 Punkter omkring Rosen).....	13
i.	— —	55. (Som h, men Stjernen med 3 Punkter)...	1
k.	— —	— Rose med Trekløver. — Stjernen med 6 Punkter	2
l.	— —	— Som k, men Rosen med 2 Trekløver	2
m.	— —	52. (Rose med 3 Trekløver. Stjernen uden Mærke)	3

Foruden disse Stykker ere omtrent 800 utydelige Exemplarer bleven forelagt til Undersøgelsen, deraf befinder sig 592 i Flensborg Bys Kunstindustrimuseum, hvor der desuden findes nogle Hundreder mindre Brudstykker af Abels Ribespenninge 592

Christopher I. 1252—59.

3	Lund. M. B. 59. Hbg. 2	1
4	Roeskilde. M. B. 76. Hbg. 1	1
5	— — 78. — 2	1
6	Ribe. M. B. 91. Hbg. 1	1
7	— — 92. — 2	1

England.

Henrik III. 1216—72.

Short-cross-pennies, ordnet efter L. A. Lawrence: The short-cross coinage 1180—1247. (The british numismatic journal, vol. XI. 1915.)

8	Class IV. London. HENRICVS R EX Bs. †HENRIC.ON.LVN . .	1
9	— Vb. Canterbury. HENRICVS R EX Bs. †HVE.ON.CANTE	1
10	— — Oxford. HENRICVS R EX Bs. †MILES.ON.OESEN . .	1
11	— — St. Edmundsbury. HENRICVS R EX Bs. †FVLKE.ON. S.EDM	1
12	— VIIa. London. HENRICVS R EX Bs. †RICARD.ON.LVNDE	2
13	— VIIb. Canterbury. HENRICVS R EX Bs. †NICHOLEONCA .	1
14	— VIIc. — HENRICVS R EX Bs. †HENRIONCAN . .	1
15	— — London. HENRICVS R EX Bs. †NICHOLEONLV . .	2
16	— VIII. — HENRICVS R EX Bs. †NICHOLEONLVN .	1

Prægningen af short-cross-pennies finder Sted indtil Aaret 1247, saa bliver det korte Dobbeltliniekors med + i hver Vinkel afløst af et stort, Omskriften gennembrydende Dobbeltliniekors med 3 Kugler i hver Vinkel. Prægningen af long-cross-pennies begynder altsaa 1247.

Long-cross-pennies, ordnet efter L. A. Lawrence, The long-cross coinage of Henry III and Edward I. (The british numismatic journal, vol. IX 1913.)

Class II. (Uden Scepter.)

17	Exeter. HENRICVS REX TERCI' Bs. ION ONE CCE TRE	1
18	Gloucester. HENRICVS REX TERCI Bs. ION ON GLO VCE . .	1
19	Winchester. HENRICVS REX TERCI Bs. HVG EON WIN CHE .	1

Class IIIa. (Uden Scepter.)

20	Canterbury. *HENRICVS REX.III' Bs. GIL BER TON CAN ..	1
21	Gloucester. *HENRICVS REX.III' Bs. LVC ASO NGL OVC ..	1
22	Newcastle. *HENRICVS REX.III' Bs. HEN RIO NNE WEC ..	1
23	Winchester. *HENRICVS REX.III' Bs. WIL LEM ONW INC ..	1
24	London. *HENRICVS REX.III' Bs. HEN RIO NLV NDE	1
25	— *HENRICVS REX.III' Bs. NIC OLE ONL VND	1

Class IIIb. (Uden Scepter.)

26	London. *HENRICVS REX.III' Bs. HEN RIO NLV NDE	1
27	— *HENRICVS REX.III' Bs. NIC OLE ONL VND	2
28	Lincoln. *HENRICVS REX.III' Bs. ION ONL INC OLN	1

Class IIIc. (Uden Scepter.)

29	St.Edmundsbury. *HENRICVS REX:III' Bs. ION ONS' EDM VND	1
----	---	---

Nr. 34.

Nr. 45.

30	Newcastle. *HENRICVS REX:III' Bs. ION ONN EWE CAS ..	2
31	Norwich. *HENRICVS REX:III' Bs. WIL LEM ONN ORW ...	1
32	Oxford. *HENRICVS REX.III' Bs. ADA MON OXO NFO	1
33	Winchester. *HENRICVS REX.III' Bs. NIC OLE ONW INC ..	1

Class IV. (Med Scepter.)

*34	Canterbury. *HENRICVS REX :III' Bs. NIC OLE ONC ANT ..	1
-----	--	---

Class Va. (Med Scepter.)

35	London. HENRICVS REX III' Bs. HEN RIO NLV NDE	1
36	— HENRICVS REX III' Bs. RIC ARD ONL VND	1

Class Vb. (Med Scepter.)

37	Canterbury. HENRICVS REX III' Bs. GIL BER TON CAN ...	1
38	— HENRICVS REX III' Bs. WIL LEM ONC ANT ...	1
39	London. HENRICVS REX III' Bs. NIC OLE ONL VND	3
40	— HENRICVS REX III' Bs. RIC ARD ONL VND	1

Class Vc. (Med Scepter.)

41	Canterbury. HENRICVS REX III' Bs. GIL BER TON CAN ...	1
42	— HENRICVS REX III' Bs. ROB ERT ONC ANT ...	1
43	— HENRICVS REX III' Bs. WIL LEM ONC ANT ...	2
44	— HENRICVS REX III' Bs. WIL LEM EON KAN ...	1

*) Redaktion af Berliner Münzblätter har velvilligt stillet Klicheerne til Nr. 34, 45, 47, 50, 51, 52 til Raadighed.

Irland.

Johan Uden Land 1210—16.

Antal

- *45 Penny. Dublin med ROBERD ON DIVE Thomsen 9617.... 1

Henrik III. 1216—72.

- 46 Penny. Dublin. Fs. som 45, men HENRICVS III Bs. Dobbeltliniekors med 3 Kugler i hvert Hjørne. RIC ARD...IVE (Mispræget.) 1

Skotland.

Alexander III. 1249—85.

- *47 Penny. St. Andrews. Fs. Hoved til venstre, med Scepter. ALEXANDER. REX: Bs. Dobbeltliniekors med seksoddet Stjerne i hvert Hjørne. TOM AS: ON AN 1

Nr. 47.

Nr. 50.

Tyskland.

- 48 Köln. Dietrik af Heinsberg. 1208—12 Denar. Fs. Siddende Erkebiskop med 2 Flag. Bs. Brystbillede med Nøgle og Bog under en tretaarnet Bygning. Thomsen 5637 1
- 49 Osnabrück. af Conrad Lauenrode 1227—38. Grote, Münzstudien Bd. IV. Taf. I. 13..... 1
- *50 Paderborn. Simon I. zur Lippe 1247—77. Sterling fra Brakel. Fs. Siddende Biskop, i hver Haand en Korsstav +...NETAIBB = Moneta in Brakel. Bs. En bred, med 9 Perler pyntet Gavl mellem 2 Taarne med Tinder paa, paa Spidsen bærende et Kuglekors; nedenunder Vaabenet for Byen Brakel, omgivet af 3 Perler +BRACLE CIVIT' Vægt 1.09 g..... 1

Den Maade, hvorpaa Møntens Omskrifter er affattet, tilslader Antagelsen, at det drejer sig her om en Fællesmønt for Biskoppen af Paderborn og Byen. Cappe, Die Mittelaltermünzen von Münster, Osnabrück, Paderborn, Corvei und Herford, Dresden 1850, beskriver Side 90 under Nr. 20 et lignende Stykke, men uden at tilføje en Afbildning. J. Weingärtner: Die Münzen des Bistums Paderborn, beskriver under Nr. 44 et Stykke, som har Fs. af det fore-

liggende fælles med Bs. af Mønten, som beskrives i Auktionskatalog Weygand under Nr. 3097 (Afbildning paa Tab. XIX.). Men, da Weingärtner viser hen til Cappe 20, foreligger her tilsyneladende en Fejltagelse, en Sammenblanding af Cappe 20 og Weygand 3097. Hos Mader, kritische Beiträge, Bd. V, findes under Nr. 66 en Afbildning, paa hvilken Korsstavene er ufuldkommen gengivet, saa at de gav Anledning til at holde de smaa Kuglekors for smaa Roser: Blätter für Münzkunde, Bd. II, Seite 371.

(Sluttes).

Erwin Nöbbe.

NUMISMATISK FORENINGS MEDLEMSBLAD

BIND XI

Nr. 2

Februar

1928

27de 9hr

1885

MØNTFUND FRA FLENSBORG 1892

(Sluttet.)

- *51 Lippe. Bernhard III. 1229—65. Sterling fra Blomberg. Fs. Kronet Hoved forfra, som paa Henrik III's Pennies, men over Kronen 3 store Roser ..ERNHAR... Bs. Bred Gavlj,

Nr. 51.

Nr. 52.

bærende et Kuglekors mellem to Taarne med spids Tag, som hver for sig bærer en stor i Omskriften stillet Rose, og som hviler med trekantede Konsoler paa hver sin drejede Søjle. Mellem Søjlerne et Skjold med en lille Rose. BLO..NBRCHG 1

Møntens Rand er beskadiget. Mønten falder sammen med: Grote, Lippische Geld- und Münzgeschichte, Bd. V, Tab. III, Nr. 24, undtagen Omskriften paa Bs. Grotes Exemplar har Møntherrens Navn paa Bs.

I Kataloget over Friedensburgs Samling, hos Cahn i Frankfurt 1924, findes under Nr. 424, afbildet paa Tab. III, den samme Mønt. Exemplaret, som stammer fra Fundet i Lubnice (Polen) (Nr. 60), bliver der betegnet som ubekendt. Cfr. ogsaa Chautard, Imitations des monnaies au type esterlin, Nancy 1871, Nr. 427, Tab. XVIII. 3 med BERNHARDVS paa Bs.

- *52 Lippe? Sterling efter Forbillede af Long-cross Typen fra Henrik III af England. Fs. Kronet Hoved forfra, over Kronen et utydeligt, skjoldformet Tegn HENRICVS REX III Bs. Stort tvelinjet Kors med kun én Kugle i hver Vinkel, RICARDE Vægt 0,88 g. 1

Da Kong Abels Ribe-Penninge i Modsætning til de faatallige Penninge fra Christopher I paa en paafaldende Maade er fremherskende i Fundet, kunde man tænke sig, at denne Skats Nedgravningstid falder indenfor Christopher I's første Regeringsaar, ca. 1253—54. — Nu er gennem den engelske Forsker L. A. Lawrence's skarpe Iagttagelser de Afvigelser indenfor Long-cross Typen, som undgaar den overfladiske Iagttager, under Benyttelse af arkivaliske Efterretninger bragt i en kronologisk Følge, som ogsaa for vort Fund muliggør en nøjere Bestemmelse af Tidspunktet for Nedgravningen. I det ovenfor omtalte Værk af L. A. Lawrence bliver Gruppen Vc, den yngste i vort Fund, sat til Aaret 1255. Følger vi Resultatet, som den engelske Forsker har naaet, saa maa vi sætte Nedlæggelsen af Fundet til Christopher I's sidste Regeringsaar, mellem 1256 og 1259. Man kan tilskrive det Tilfældet, at den regerende Konges Mønter i ringe Grad var repræsenteret, medens hans Forgængers Ribemønter i 12 forskellige Udgaver dannede Hovedmassen af Fundet. Men det kan ogsaa skyldes det spændte politiske Forhold imellem Konge og Hertug, og at man i Hertugdømmet ikke har villet modtage Kongens nye, stærkt forringede Mønt.

Ved Siden af de stærkt med Kobber legerede, hjemlige Mønter, fremtræder udenlandske Penge af godt Sølv. De engelske Pennies var dengang et internationalt Betalingsmiddel, som man brugte i Landene omkring Nord- og Østersøen ved større Betalinger. Fund af den Slags var f. Ex. de to, som i Aaret 1887 blev hævet i Ribnitz, en lille meklenborgsk Havneby, og som beskrives i Zeitschrift für Numismatik 15.302 og 20.28. Ogsaa den i Aaret 1860 i Hornskov, ved den sydlige Bygrænse af Flensborg udgravne Skat hører hertil, selv om dennes Nedgravningstid først falder indenfor det 14. Aarhundredes andet Kvartal. Næsten udelukkende af engelske Mønter bestod den i Aaret 1911 opløjede Skat, som man fandt i Nærheden af den gamle, forudsaa betydningsfulde Søstad Ribe, og som er beskrevet i The Numismatic Chronicle, fourth series, vol. XVI. 1917.

Erwin Nöbbe.

27de 9br

1885

NUMISMATISK FORENINGS MEDLEMSBLAD

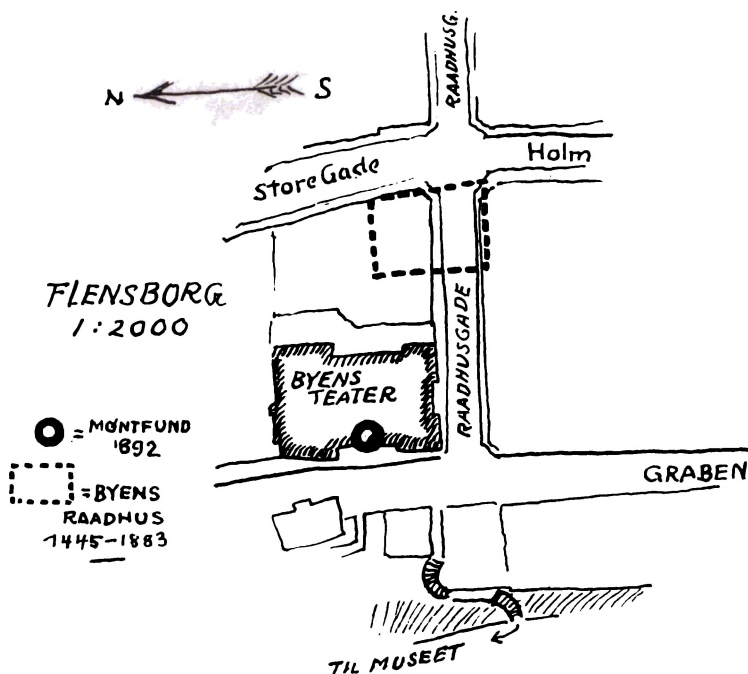
BIND XI

Nr. 3

Marts

1928

MØNTFUND FRA FLENSBORG 1892

Hr. Nöbbe har som Illustration til Indledningen af sin interessante Artikel sendt ovenstaaende Situationsplan over Findestedet. Hr. Nöbbe daterer af numismatiske Grunde med Rette Nedlægnngen til Aarene 1256—59. Naturligvis kan en Pengesum nedgraves af mangehaande private Aarsager, men det er fristende at sætte Nedlæggelsen i Forbindelse med Christopher I.s Hærtog 1257, da han efter Hertug Valdemar Abelsøns Død for et Par Aar genforenede Sønderjylland med Kongeriget.

G.